

Globalna wioska w obliczu zagrożeń

Materiał składa się z sekcji: „Globalna wioska w obliczu zagrożeń”, „Czym są problemy globalne?”, „Charakterystyka wybranych problemów globalnych”, „Uchodźcy”, „Terroryzm”, „Problem wyżywienia”, „Degradacja środowiska przyrodniczego”, „Podsumowanie”.

Materiał zawiera:

- 7 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 5 ćwiczeń, w tym 3 interaktywne;
- dwa ćwiczenia dotyczące codziennych czynności wpływających na stan środowiska naturalnego, z których jedno jest interaktywne, a drugie do wykonania w parach;
- zdjęcie, na którym znajduje się dziewczynka na cmentarzu uchodźców na obrzeżach Dadaab w Kenii;
- odwołanie do wcześniejszej wiedzy ucznia związanej ze zjawiskiem globalizacji i dysproporcjami rozwojowymi we współczesnym świecie oraz cele sformułowane w języku ucznia związane z głównymi problemami globalnymi i pomocą humanitarną;
- infografikę, która przedstawia liczbę ludności w USA, Kanadzie i UE oraz liczbę głodnych ludzi na świecie;
- opis, który wyjaśnia czym są problemy globalne;
- charakterystykę wybranych problemów globalnych takich jak migracje, uchodźcy, terroryzm, głód, degradacja środowiska przyrodniczego;
- definicję migracji, emigracji, imigracji, repatriacji, uchodźstwa;
- zdjęcie ataku terrorystyczny na wieże World Trade Center w Nowym Jorku 11 września 2001 r.;

- zdjęcie zagłodzonej dziewczynki;
- zdjęcie zanieczyszczonego brzegu jeziora;
- infografikę, która przedstawia różne formy degradacji środowiska przyrodniczego;
- podsumowanie wiadomości na temat problemów globalnych wraz z przydatnymi linkami i dwoma ćwiczeniami interaktywnymi.

Globalna wioska w obliczu zagrożeń

Zanieczyszczenia środowiska
Źródło: pixabay, domena publiczna.

Czy wiesz, w jaki sposób twoje codzienne czynności wpływają na stan środowiska naturalnego? Wykonaj poniższe ćwiczenie.

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj działania do odpowiednich kategorii.

Działania proekologiczne oszczędzające wodę

mycie naczyń pod bieżącą wodą

unikanie zbędnego spłukiwania toalety

Działania pochłaniające dużą ilość wody

zainstalowanie natychmiastowego podgrzewacza wody do kuchni

zużywanie resztek wody, np. do podlewania kwiatów

prysznic

podlewanie ogrodu w upalny dzień

korzystanie z ekomyjni

cieknąca spłuczka

polewanie chodnika i podjazdu wodą z węża ogrodowego

mycie samochodu za pomocą węża ogrodowego

cieknące krany

instalacja fontann bez zamkniętego obiegu wody

zakręcanie wody podczas mycia zębów

używanie oszczędnej pralki

używanie wypełnionej zmywarki i pralki

kąpiel

używanie ekonomicznego

zraszacz do trawnika

zbieranie deszczówki do
podlewania ogrodu

mycie naczyń w zmywarce

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Wykonaj zadanie, pracując w parach.

- Przedstaw, jakie działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego w twojej miejscowości mogą podjąć władze lokalne, a jakie sami mieszkańcy.

Globalna wioska w obliczu zagrożeń

Dziewczynka na cmentarzu

Źródło: Oxfam East Africa, licencja: CC BY 2.0.

Co potrafisz?

- wyjaśnić, na czym polega zjawisko globalizacji,
- wymienić przyczyny dysproporcji rozwojowych we współczesnym świecie,
- przedstawić działania Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz likwidacji, dysproporcji rozwojowych.

Nauczysz się

- głównych problemów globalnych,
- uzasadniać potrzebę pomocy humanitarnej,
- jak twoje zachowania wpływają na życie innych ludzi.

W 2022 r. z głodem na świecie borykało się od 691 mln do 783 mln osób spośród 8 miliardów ludzi żyjących na świecie.

Źródło: dostępny w internecie: soupstock, Fotolia, domena publiczna.

Czym są problemy globalne?

Zainteresowanie problemami globalnymi pojawiło się w XIX wieku. Było ono związane z rewolucją przemysłową, powstaniem rynku światowego, wzrostem świadomości społeczeństw oraz utworzeniem pierwszych organizacji międzynarodowych. W wyniku rewolucji naukowo-technicznej pogłębiły się różnice poziomu życia obywateli poszczególnych państw, pojawiły się kryzysy światowe i katastrofy ekologiczne, a następnie groźba atomowego kataklizmu.

Nie ma jednej, powszechnie przyjętej definicji problemów globalnych. Możemy uznać, że **z problemem globalnym mamy do czynienia wtedy, gdy w istotny sposób dotyczy on wszystkich lub prawie wszystkich państw i ich mieszkańców.** Problemy globalne są złożone i nie da się ich rozwiązać w krótkim czasie.

ogólnościowa skala	dotyczą całej ludzkości, mają charakter ponadpaństwowy
olbrzymia waga	wywołują wiele niebezpiecznych konsekwencji
skutki	oddziałują na rozwój społeczeństw
sposób rozwiązania	muszą być rozwiązywane przez społeczność międzynarodową

Problemy globalne mogą prowadzić do zahamowania rozwoju gospodarczego, wzrostu śmiertelności lub nawet upadku cywilizacji. Obecnie wiele problemów globalnych występuje jednocześnie, często są one z sobą powiązane i zależą od wielu czynników.

kryzys energetyczny	naruszanie praw człowieka
deficyt surowców	HIV/AIDS
nagromadzenie broni masowego rażenia	terroryzm
degradacja środowiska	migracje
wyścig zbrojeń	korupcja
eksplozja demograficzna	przestępczość zorganizowana
dysproporcje rozwojowe	handel ludźmi
kryzys żywnościowy	rozwój nacjonalizmów
industrializacja	konflikty międzynarodowe

Charakterystyka wybranych problemów globalnych

Migracje

Migracje to przemieszczanie się ludności. Jeśli następuje w obrębie tego samego kraju, mamy do czynienia z **migracjami wewnętrznymi**, a jeśli z jednego kraju do drugiego, są to **migracje międzynarodowe**. Migracje są uwarunkowane czynnikami politycznymi, ekonomicznymi, społecznymi i środowiskowymi. Mogą mieć charakter tymczasowy lub stały, dobrowolny lub przymusowy.

Przyczyny migracji:

- konflikty zbrojne,
- prześladowana polityczne,
- naruszenia praw człowieka,
- klęski żywiołowe,
- niepokoje polityczne, wojny domowe,
- różnice w poziomie rozwoju gospodarczego w poszczególnych krajach,
- katastrofy ekologiczne.

Podstawowe pojęcia dotyczące ruchów migracyjnych

Definicja: emigracja

opuszczenie ojczystego kraju z przyczyn ekonomicznych lub politycznych

Definicja: imigracja

napływ ludności obcej do państwa w celu osiedlania się

Definicja: repatriacja

powrót do kraju ojczystego osób, które na skutek różnych okoliczności znalazły się poza jego granicami

Definicja: uchodźstwo

opuszczenie kraju z powodu prześladowań i konfliktów zbrojnych

Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji szacuje, że procesy migracyjne obejmują dziś ponad 240 mln ludzi. Oznacza to, że migranci stanowią ponad 3% mieszkańców Ziemi. Jedna trzecia migrantów zarobkowych z całego świata przebywa w krajach europejskich.

Migracje mogą przynosić krajom wiele korzyści, ale też powodować niepożądane zjawiska. Niektóre z państw swą potęgę gospodarczą zbudowały dzięki napływowi cudzoziemców (Australia, Kanada, Stany Zjednoczone).

Uchodźcy

Szczególnym typem migracji są ruchy uchodźcze. **Uchodźca**, w znaczeniu potocznym i najszerszym, to osoba zmuszona przez okoliczności od niej niezależne do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania. Do uchodźców zaliczymy więc osoby, które zmuszone były opuścić kraj dotychczasowego pobytu z powodów zarówno konfliktów zbrojnych oraz prześladowań, jak i klęsk żywiołowych. Termin *uchodźca* został także zdefiniowany w prawie międzynarodowym. Najważniejszym dokumentem prawa międzynarodowego, odnoszącym się do uchodźców, jest *Konwencja genewska o statusie uchodźców* (1951 r.).

Zgodnie z konwencją osoba ubiegająca się o status uchodźcy:

- musi być prześladowana lub żywić uzasadnioną obawę przed prześladowaniem,
- musi przebywać poza granicami państwa, którego jest obywatelem, lub poza terytorium państwa swego stałego zamieszkania,
- nie może korzystać z ochrony państwa, którego jest obywatelem, lub państwa, na którego terytorium zamieszkuje na stałe.

Główną instytucją zajmującą się ochroną uchodźców jest **Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców**.

Osoba, która zostanie uznana w Polsce za uchodźcę:

- nie może zostać wydalona z Polski,
- może pracować w Polsce na takich samych zasadach jak jej obywatel,
- może prowadzić w Polsce działalność gospodarczą,
- otrzymuje prawo do:
 - świadczeń pomocy społecznej (zasiłków),
 - nauki,
 - ubezpieczenia zdrowotnego.

Ćwiczenie 2

Przedstaw korzyści i koszty, o jakich można mówić w związku z przyjmowaniem uchodźców w Polsce.

Terroryzm

Atak terrorystyczny na wieżę World Trade Center w Nowym Jorku 11 września 2001 r.

Źródło: Robert from New York, USA, licencja: CC BY 2.0.

Nie ma powszechnie uznanej definicji terroryzmu. Możemy przyjąć, że jest to motywowane politycznie stosowanie siły lub jej groźby przez jednostkę bądź grupę osób w celu wywarcia wpływu na władzę i opinię publiczną. Terroryzm jest więc formą przemocy politycznej.

Charakterystyczne cechy terroryzmu:

- stosowanie siły jako metody działania,
- wytworzenie w społeczeństwie poczucia zagrożenia,
- podważanie autorytetu władzy,
- dążenie do uzyskania rozgłosu.

Terroryzm stanowi obecnie najbardziej rozpowszechnioną formę przemocy politycznej.

Pojedynczy akt terrorystyczny może zdestabilizować struktury państwa, a nawet zachwiać stabilnością całego regionu. Współczesny terroryzm nasycony jest treściami religijnymi.

Najwięcej ugrupowań powołuje się na islam.

Przełomowym momentem dla współczesnego terroryzmu były ataki dokonane 11 września 2001 r. w Stanach Zjednoczonych przez ugrupowanie o nazwie Al-Kaida. Ataki terrorystyczne przeprowadzone zostały za pomocą uprowadzonych samolotów pasażerskich. Obiektami ataku były dwie wieże World Trade Center (WTC) [czyt.: werld trejd sente] i budynek Pentagonu. Ataki te stały się przyczyną rozpoczęcia przez Stany Zjednoczone globalnej **wojny z terroryzmem**. Pod tym pojęciem rozumiemy działania podejmowane przez Stany Zjednoczone oraz inne państwa w celu zlikwidowania grup terrorystycznych (przede wszystkim Al-Kaidy) oraz uniemożliwienia wspierania terroryzmu. W ramach wojny z terroryzmem przeprowadzono interwencję w Afganistanie (2001) oraz w Iraku (2003). W operację w Afganistanie zaangażowanych było ponad 40 państw, w tym siły Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (ang. *North Atlantic Treaty Organization*), NATO [czyt.: norf atlantik trity ogenajzeiszn].

W wyniku interwencji reżim talibów został obalony, a Osama bin Laden zabity.

W marcu 2003 r. rozpoczęła się operacja w Iraku. Wobec reżimu Saddama Husajna, ówczesnego przywódcy Iraku, wysuwano błędne – jak się później okazało – zarzuty posiadania broni masowego rażenia oraz wspierania terroryzmu. W wyniku operacji trwającej do początku maja 2003 r. rządy Saddama Husajna zostały obalone, a on pojmany i skazany na karę śmierci.

W działaniach przeprowadzonych na terenie Afganistanu i Iraku uczestniczyli żołnierze polscy. Mimo licznych poczynań podejmowanych przez społeczność międzynarodową nie udało się zlikwidować Al-Kaidy i ugrupowań z nią powiązanych. W 2014 r. terrorystyczna organizacja działająca pod nazwą *Państwo Islamskie* (poprzednio znana jako Islamskie Państwo w Iraku – (Islamic State of Iraq and Sham, ISIS) [czyt.: islamik steit of irak and szem] samowładnie ogłosiła powstanie na terenie Syrii i Iraku [kalifatu](#).

Zamachy z 11 września 2001 r. przyczyniły się do rozpoczęcia bardzo intensywnej współpracy państw w celu zwalczania terroryzmu. W ramach organizacji

międzynarodowych państwa przyjmują liczne konwencje i programy mające na celu zapobieganie zjawisku. Aktywnie współpracują również służby wewnętrzne poszczególnych państw.

Problem wyżywienia

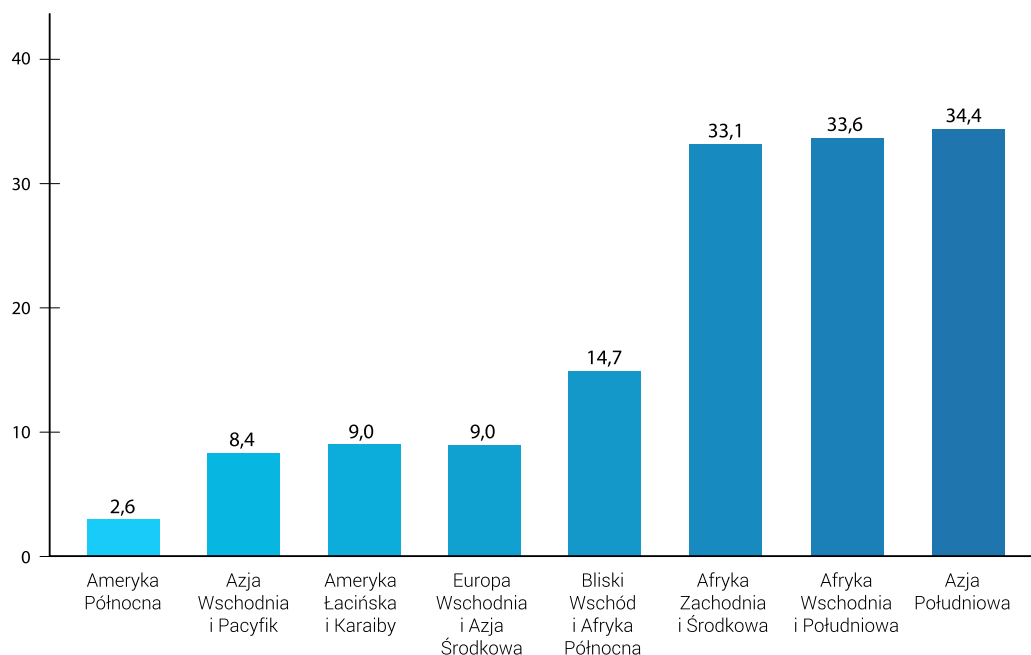

Zagłodzona dziewczynka

Źródło: Dr. Lyle Conrad, domena publiczna.

Problem głodu na świecie jest szczególnie jaskrawym przykładem dysproporcji rozwojowych. Światowy Program Żywnościowy (*World Food Programme*, WFP) szacuje, że **na świecie jest ponad 700 mln głodnych ludzi**. Oznacza to, że głodnych ludzi na świecie jest więcej niż mieszkańców Stanów Zjednoczonych, Kanady i Unii Europejskiej łącznie.

Gdzie mieszkają niedożywione dzieci

UNICEF 2019 r. – obszary w których żyją niedożywione dzieci

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY-SA 4.0.

Głód dotyka ludzi w każdym wieku, ale przede wszystkim kobiety i dzieci oraz osoby w podeszłym wieku.

Według UNICEF (dane z 2020 r.) 690 mln ludzi na świecie cierpi głód. Najwięcej z nich mieszka w Azji i Afryce.

Twórcy raportu wskazują, że do końca 2020 z powodu kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, liczba ta może wzrosnąć o ponad 130 mln ludzi.

Przyczyn głodu należy poszukiwać w: przeludnieniu i wysokim przyroście naturalnym w niektórych regionach świata, konfliktach, katastrofach naturalnych, zmianach klimatycznych, globalnych kryzysach finansowych i żywnościowych czy złym zarządzaniu zasobami państwa. Klęski głodu są najczęściej wypadkową kilku spośród tych czynników.

W praktyce w skali globalnej problemem nie jest wyprodukowanie takiej ilości żywności, aby wystarczyło jej dla wszystkich. Problem stanowi niewłaściwa jej dystrybucja. Obecnie ok. 20 państw świata posiada nadwyżkę żywności, podczas gdy kilkadziesiąt państw ma jej zbyt mało. Dlatego likwidacja głodu na świecie była jednym z najważniejszych **Milenijnych Celów Rozwoju, a obecnie Celów Zrównoważonego Rozwoju 2016-2030.**

Degradacja środowiska przyrodniczego

Zanieczyszczony brzeg jeziora

Źródło: pixabay, domena publiczna.

Zainteresowanie problemem degradacji środowiska przyrodniczego wzrosło w społeczności międzynarodowej w drugiej połowie XX wieku. Zauważono wtedy, że **został zachwiany stan równowagi** między zdolnością Ziemi do odtwarzania odnawialnych zasobów a możliwościami korzystania z nich przez człowieka. Obecnie możemy wyróżnić kilka zasadniczych problemów o zasięgu globalnym związanych z degradacją środowiska:

Problemy globalne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wszyscy zauważamy i odczuwamy skutki **degradacji środowiska przyrodniczego**. Średnie miasto europejskie produkuje mniej więcej pół miliona ton trujących substancji dziennie,

wzrasta natężenie hałasu w aglomeracjach miejskich, a elementami krajobrazu są w wielu miejscach kominy, szyby kopalniane czy wysypiska śmieci. Mimo podejmowania licznych działań i podpisywania aktów prawnych społeczności międzynarodowej nie udało się doprowadzić do zahamowania procesów degradacji środowiska przyrodniczego.

Podsumowanie

Rozwiązanie problemów globalnych stanowi jedno z największych wyzwań dla społeczności międzynarodowej. Głód, brak dostępu do wody pitnej, masowe migracje, terroryzm, HIV (ang. human immunodeficiency virus) – ludzki wirus niedoboru odporności i AIDS (ang. acquired immunodeficiency syndrome lub acquired immune deficiency syndrome) – zespół nabytego niedoboru odporności to tylko niektóre z nich. Do dnia dzisiejszego nie uporały się z nimi ani państwa, ani organizacje międzynarodowe. Złożoność oraz skala tych problemów uniemożliwiają ich rozwiązywanie w krótkim czasie i przez jedno państwo. Walka z problemami globalnymi musi więc być podjęta przez całą społeczność międzynarodową.

Przydatne linki

www.unhcr.org UNHCR, Agencja ONZ ds. Uchodźców

www.pah.org.pl Polska Akcja Humanitarna – organizacja humanitarna, non-profit

Ćwiczenie 3

Połącz definicję z odpowiednim pojęciem.

osoba, która przybywa do innego kraju
w celu osiedlenia się

uchodźca

osoba, która powraca do kraju
ojczystego po długim okresie
przymusowego pobytu poza jej
granicami

imigrant

osoba, która opuszcza kraj ojczysty
z powodu prześladowań

repatriant

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Ustaw w kolejności chronologicznej podane wydarzenia.

Zamach terrorystyczny na World Trade Center.

Obalenie reżimu Saddama Husajna.

Rozpoczęcie przez Stany Zjednoczone tzw. wojny z terroryzmem.

Przystąpienie Polski do NATO.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.